

Mrenáné Szakálos Iлона:

Kis alapítvány nagy célok szolgálatában

(az ENCORE Magyar Konfliktuspedagógiai Alapítványról)

Nemcsak kezdő pedagógusok, hanem hosszú évek óta a pályán levők találják szembe magukat növekvő agresszivitással, nemcsak egyetlen gyermeküket nevelő szülők, hanem már több gyermeket szárnyra bocsátók is tapasztalják: korábban bevált nevelési eszközeik ma elégtelennek bizonyulnak. S a pedagógia elméletével foglalkozók is ugyanezt tanúsítják.

"A természet- és a műszaki tudományok..."szakértelmet" adnak, de a "szakértelem" önmagában semmi, cél nélküli eszköz, pusztán lehetőség, befejezetlen mondat. A "szakértelem" ugyanúgy nem kultúra, ahogyan a zongora nem zene. Segíthet-e az oktatás abban, hogy befejezzük a mondatot, hogy a lehetőséget az ember javát szolgáló valósággá változtassuk? - Ehhez az oktatásnak először is és leginkább értékeszméket kellene közvetítenie, arra kellene megtanítania, mit kezdjünk az életünkkel."(Ernst F. Schumacher: A kicsi szép. Bp. 1991.Közg. és Jogi K. 82.p.)

A közgazdász Schumacher eszmefuttatásával egyetértve, s folytatva azt, nem kerülhetjük meg a kiegészítést: s mit kezdjünk a többi emberrel, akiknek értékrendje kisebb-nagyobb mértékben eltér a sajátunktól? Hogyan kezeljük mindazt az összeütközést, ami az érték- s érdek-eltérésekből adódik? Miként tanítsuk meg gyermekeinket arra, hogyan keressenek erőszakmentes módot problémájuk megoldására, ha szembekerülnek valakivel? Mi a módja annak, hogy jogaik érvényesítésekor ne csorbítsák másokét?

Ezek a kérdések foglalkoztattak bennünket akkor, amikor az alapítvány létrehozását terveztük. S ez a magyarázata annak is, hogy az ENCORE szó szerepel az alapítvány nevében. Nem az idegen szavak divatjának engedtünk, hanem azt szerettük volna kifejezésre juttatni, hogy tagjai vagyunk az ENCORE nevű nemzetközi hálózatnak. Ez a francia-angol szó az 1990-ben Brüsszelben létrehozott hálózat neve (EUROPEAN NETWORK FOR CONFLICT RESOLUTION IN EDUCATION), amely a konfliktusok megoldását, az erre való nevelést célnak tekintő angol, német, belga, ír, stb. szervezeteket fog össze a hatékonyabb munka érdekében. Mivel a hálózat létrehozását kezdeményező angol szervezet munkatársa a magyar származású Leimdorfer Tamás tudott itthoni törekvéseinkről, már 1991-ben tájékoztatott bennünket a hálózat létrejöttéről, és segítette bekapcsolódásunkat.

Előzmények, tapasztalatok

Az említett "szellemi tőke" nem csupán jól hangzó kifejezés: mintegy négy év alatt halmozódott fel abban a munkában, amelynek a központja a szolnoki pedagógiai intézet lett. Egy tárgyilagos számvetésben nemigen van helye a személyes történetnek, de ebben az esetben ez nem kerülhető el. Azért nem, mert nemcsak munkakörömhöz, hanem érdeklődésemhez is kötődik az alapítvány előtörténete.

1988-ban tagja voltam annak a delegációnak, amely Bonnba utazott a Pedagógusok a Békéért II. Nemzetközi Konferenciájára. Ezen a konferencián vettem először részt olyan csoportok munkájában, amelyek célja az erőszakmentes nevelés volt. A következő két évben -

a következő konferencia előkészítésén dolgozva - közelebbről megismerkedhettem néhány nemzeti munkacsoporttal, 89-ben a németek nemzeti konferenciáján részt is vehettem. Ezekben a megismert programokban a békére nevelés mint globális cél jelent meg, de az alkalmazott módszerek, módszer-együttesek nyilvánvalóan többféleképpen hasznosíthatónak látszottak.

1990-ben Budapesten volt a Pedagógusok a Békéért III. Konferenciája. Itt vehettem részt két honfitársunk: a Svédországban élő Lelkes Éva és a már említett Leimdorfer Tamás workshopjában. Mindketten tartottak idegennyelvű, Tamás ezen felül egy magyar nyelvű bemutatót is. Kérésemre átengedték kiadásra a tevékenységüket ismertető írást: ebből jelent meg Szolnokon 1990. őszén az első, mindössze 22 lapos füzetke *Konfliktus-megoldás* címmel.

A nemzetközi tapasztalatok megismertetése, hazai tevékenységünk

A füzet fogadtatása s a pedagógusok érdeklődése sarkallt arra, hogy meghívjam a szerzőket: tartsanak tanfolyamot intézetünkben. Mindketten elfogadták a meghívást: Lelkes Éva 1990 decemberében, Leimdorfer Tamás 1991 márciusában tartotta első tanfolyamát Szolnokon. Mindkét kurzus igen sikeres volt, s akik részt vettek, kérték a folytatást. A korábban Szekszárdi Ferencné valamint Fábiánné Kocsis Lenke által vezetett tanfolyamok hallgatói is növelték azt a tábort, amely intenzíven kezdett érdeklődni e pedagógiai terület iránt, amelyet jobb kifejezés híján *konfliktuspedagógiának* nevezünk. Munkatársainkat számbavéve 1991 június 17-22. között a Jászberényi Tanítóképző Főiskolán rendeztünk egy olyan szakmai programot, amelynek résztvevői már nemcsak a megyéből, hanem az ország különböző részeiből érkeztek. Ez a nyári egyetemnek is beillő program elméleti előadásokat (Mihály Ottó, Szilágyi Klára, Pöcze Gábor), Lelkes Éva intenzív videós tanfolyamát foglalta magában, s mindezekon kívül olyan "esti beszélgetéseket", amelyek alkalmat adtak a résztvevők számára különféle műhelyekkel való ismerkedésre. A program végére mind a szervezőkben, mind a résztvevőkben megérlelődött a szándék: hozzunk létre valamiféle intézményes keretet a további tevékenységhez. Így került sor a "Felhívás konfliktuspedagógiai munkacsoport" megfogalmazására és közzétételére az 1992. februárjára kitűzött országos tanácskozás meghirdetésével együtt. Ezen a konferencián több mint száz érdeklődő vett részt. Itt fogalmazódott meg az alapítvány szükségessége a további tevékenység anyagi háttérének biztosítására. Annál is inkább szükség volt erre, mert ezidőtájt a megyei pedagógiai intézet helyzete is ingatag volt, s nem remélhettünk máshonnan sem folyamatos pénzügyi támogatást. E tanácskozáson gyűltek össze azok a nyilatkozatok, amelyek alapján az intézet megindíthatta az alapítvány bejegyzéséhez szükséges előkészítő munkát.

1992 nyarán az észak-írországi szervezet meghívott Londonderrybe az ENCORE nyári egyetemére. Igen hasznos szakmai tapasztalatokat szereztem ott is, Horváth Szabó Katalinnal

együtt. Ő korábban kutatóként foglalkozott az iskolai konfliktusokkal, s megismerve terveinket szívesen vállalta a velünk való együttműködést: egyik alapítója lett alapítványunknak.

Lényegében tehát elmondhatjuk, hogy 1992 őszén, amikor az alapítványt bejegyezték, különböző műhelyek összekapcsolódása jött létre. Külföldi partnereink nagyra értékelik, hogy a létrejött magyar munkacsoport tagsága milyen széles kört fog át: elméleti kutatók, pszichológusok, főiskolai és egyetemi oktatók, az oktatási rendszer különböző szintjein és területein dolgozó pedagógusok, humánpolitikával foglalkozó szakemberek tartoznak hozzánk. Természetesen a mintegy 200 főnyi érdeklődő nem egyformán aktív, érdeklődésük nem "tagsághoz" kötött, de érdeklődésük tartós, s valamennyien igénylik a segítséget - sokan közülük elsősorban képzésben vagy továbbképzésben szeretnének részt venni, mások kiadványokat, tanulmányokat, szakértői segítséget várnak az alapítványtól

Az Alapítvány létrehozásakor legfontosabb feladatunknak mi is az információ biztosságát tekintettük. Szerettük volna közvetíteni a nemzetközi hálózat és az általunk ismert magyar csoportok, műhelyek híreit. Feltételeztük, hogy a rendszeres tájékoztatás új munkatársakat vonz, újabb egyének, csoportok kapcsolódnak hozzánk, gazdagítják tevékenységünket. Kezdetől fogva a módszertani sokszínűséget szerettük volna képviselni: azt a magatartást, hogy mindenki mindenkitől tanulhat. *Hírlevelünket* a megyei pedagógiai intézet jóvoltából 1992 szeptemberében elindítottuk, s negyedévenként küldjük mindazoknak, akik bejelentik, hogy erre igényt tartanak. *Kiadványokat* önállóan még nem tudunk megjelentetni, de az intézet kiadásában már három kis kötetünk jelent meg, ezeket rendezvényeinken árusítjuk, s a nyereségből részesedést kapunk. A sorozat könyvei:

Lelkes Éva: *Én így tanítok (A kreativitás szerepe a nevelésben)*

Leimdorfer Tamás: *Nem mese ez (Konfliktus-megoldás csoportmunkában)*

Emberi arcaink - köznapai harcaink (Irodalmi válogatás önismereti és konfliktuspedagógiai foglalkozásokhoz)

Alapító okiratunkban is megfogalmaztuk: fontosnak tartjuk a külföldi szakirodalom gyűjtését, fordíttatását és közzétételét, valamint a képzés kiterjesztését. E tervek megvalósításához igen kevés volt a lassan gyarapodó alapítvány pénze, ezért pályázatokkal próbálkoztunk. A hazaiak közül egy sem sikerült, de a Leimdorfer Tamás koordinálta PHARE Democracy pályázaton jelentős támogatásban részesültünk.

Ez a mintegy 900 ezer Ft újabb lendületet adott munkánknak. Lehetőséget teremtett arra, hogy az 1993 nyarán Berlinben rendezett ENCORE-konferenciára hatan utazzunk, ahol újabb tapasztalatokra tehattünk szert, s bővíthettük kapcsolatainkat. Lehetővé vált továbbá, hogy - előzetes pályázat alapján - 1993 novemberében Szolnokon, 1994 márciusában Pécsen rendezzünk olyan tanfolyamot, amely leendő tanfolyamvezetőket képzett. E két tanfolyamon összesen közel 60 fő vett részt. E támogatás tette lehetővé a második országos tanácskozásunk megszervezését is, amelynek házigazdája a Jászberényi Tanítóképző Főiskola

neveléstudományi tanszéke volt 1994 márciusában. S végül ennek köszönhető majd a konfliktuspedagógiai kézikönyv kiadása is, melynek összeállítását és szerkesztését Szekszárdi Ferencné végzi.

Talán e rövid összefoglalóból is látható, hogy a "Szolnok - Jászberény - Budapest háromszög" együttműködése mindmáig folyamatos, bár a munkamegosztás révén (s mert az IFA a PHARE-pályázatban külön partnerként szerepelt) a három helyszín különválása fokozódott Reményünk szerint ez nem jelent elszakadást, csupán az együttműködés más minőségét. Annál inkább, mivel kialakulóban vannak új "centrumok" (Pécs, Nyíregyháza), s az 1995. évi ENCORE-konferencia rendezését a Zsámbéki Tanítóképző Főiskola, pontosabban a Horváth Szabó Katalin-vezette neveléstudományi tanszék vállalta. A szolnoki pedagógiai intézet mellett sikerült más intézetek érdeklődését is felkeltenünk, s termékeny együttműködést alakítani ki velük (Baranya, Nógrád). A tanító- és tanárképző főiskolák, újabban néhány egyetem is érdeklődik munkánk iránt. Mindebben szerepet játszottak eddigi rendezvényeink, az, hogy a márciusi tanácskozás előtt pályázatot hirdettünk *Erőszak, üldözés, kiközösítés az iskolában* témakörben, s hogy szerény eszközeinkhez képest igyekszünk tevékenységünk propagálására.

További elképzeléseink

Úgy tűnik tehát, hogy Magyarországon is kialakul egy hálózat, melynek tagjai egymással, más hazai és külföldi szervezetekkel saját igényeik és lehetőségeik szerint állnak majd kapcsolatban. Mi lesz ebben a "szolnokiak" szerepe? Ez alapvetően attól függ, hogyan tudjuk növelni az alapítványt, hiszen azt arra hoztuk létre, hogy minden olyan tevékenységet segítsen, ami közösen megfogalmazott céljainkat szolgálja.

Szolnok *információközvetítő* szerepét mindenesetre elfogadta és szívesen veszi minden partnerünk. Ezt - úgy hiszem - meg kell tartanunk, s tovább kell fejlesztenünk.

Kétségtelenül kialakult egy *szakmai műhely* is a megyei pedagógiai intézethez kötődően, amely nemcsak az eddig leírt háttár szerepét játssza, hanem lehetővé teszi, hogy az iskolák igénye alapján évente induljon konfliktuspedagógiai képzés, továbbképzés az intézet költségén. A szolnoki műhelyt próbáljuk erősíteni azzal is, hogy a korábban tanfolyamot végzett tagjaink részére havi egy alkalommal műhelybeszélgetést tartunk (saját körben, vagy meghívott vendéggel).

A megyei szervezésű tanfolyamokon kívül szeretnénk továbbra is vállalni regionális vagy országos tanfolyamokat, tanácskozásokat. Talán érdeklődésre tart majd számot az pedagógus továbbképző tanfolyam, amit az elmúlt tanév során dolgoztunk ki, s melynek lényege az önfejlesztő csoportmunka (mintegy 120 órás tanfolyam keretében).

Szeretnénk folytatni kiadói tevékenységünket: az intézettel közösen, később esetleg önállóan, vagy erre áldozó más szervezetekkel. A PHARE-támogatás jóvoltából két angol

kézikönyv fordítása is elkészült, ezeket szeretnénk a közeljövőben kiadni - most keressük hozzá a támogatókat.

A kiadói tevékenység bővítése látszik a legfontosabb bevételt-növelő forrásnak. Az egyéni adományokban is bízhatunk, de túl sokat nem remélhetünk tőlük. Sajnos kiadványainak is főleg azokat érdeklik, akiknek a legnehezebb megvenni a könyvet. Mindenképpen szükséges tehát folyamatosan pályázni, támogatókat keresni, hogy a megjelentetett szakirodalmat elérhető áron tudjuk adni.

S a jövő tervezéséhez az is hozzátartozik, hogy találunk-e újabb és újabb önzetlen munkatársakat, akik fizetség nélkül, a feladat iránti elkötelezettségből dolgoznak? Bízunk benne, hogy igen - hiszen ez eddig is így ment, s jó néhány felajánlás van, amellyel most is számolhatunk.

Köszönjük mindenkinek, aki eddig velünk dolgozott, s várjuk mindazokat, akik szeretnének valamit tenni annak érdekében, hogy iskoláinkban és mindennapi életünkben kevesebb legyen a romboló konfliktus, természetesebb az egymásra figyelő, együttműködő tevékenység.